

FREUD'UN MAKARA OYUNU

"Haz İlkesinin Ötesinde" Metninin Çağrıştırdıkları

Talat Parman İstanbul Psikanaliz Derneği kurucu üyesi, formatör analist. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tıp eğitimi ve Paris René Descartes Üniversitesi'nde psikiyatri uzmanlık eğitimi almıştır. Yirmi yıl boyunca İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü Adolesans Bilim Dalı'nda çocuklar, ergenler ve aileleriyle çalışmıştır. Psikiyatri doçentidir. Ergenlik ve psikanaliz konularında yazılmış kitapları ve J. B. Pontalis'ten yaptığı kitap çevirileri vardır. *Psikanaliz Defterleri* dizisi yayın kurulu üyesidir.

Talat Parman'ın
YKY'deki kitapları

Ergenliğin Tutkusu (2020)
Freud'un Makara Oyunu (2020)

TALAT PARMAN

Freud'un Makara Oyunu
“Haz İlkesinin Ötesinde” Metninin
Çağrıştırdıkları

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5703

Cogito - 253

**Freud'un Makara Oyunu – “Haz İlkesinin Ötesinde” Metninin
Çağrıştırdıkları / Talat Parman**

Kitap editörü: **Dürrin Tunç**

Düzelti: **Aslıhan Dinç**

Kapak ve sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**

Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok

Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul

Tel: (0212) 613 38 46

Sertifika No: 45030

1. baskı: İstanbul, Kasım 2020

ISBN 978-975-08-4872-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2020

Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.

İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul

Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23

<http://www.ykykultur.com.tr>

e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr

[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)

twitter.com/YKYHaber

[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık

PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Sunuş • 7

Freud'un Makara Oyunu • 9

Kavramlar ve Adlar Sözlüğü • 51

Sunuş

Sigmund Freud'un 1920'de yayımladığı "Haz İlkesinin Ötesinde" o döneme kadar ruhsallığın temel ilkesi olarak kabul ettiği "Haz İlkesi"nin ötesinde başka ilkelerin de var olabileceğini sorgulaması ve bu sorgulamanın sonucu olarak "yineleme zorlantısı" ve "ölüm dürtüsü" gibi çok önemli yeni kavramları ortaya atması açısından hayli tartışmaya yol açmış bir metindir. Bu metnin yayımlanmasıyla psikanalitik dürtü kuramı temelinden değişmiş ve ikinci dürtü kuramı ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu metinle birlikte ruhsal düzlemlerin birbirlerine olan konumlarının yeniden tanımlanmasının yani ilerde ikinci yerleştirme olarak tanımlanacak yapının temelleri atılmış olmaktadır.

2020'de "Haz İlkesinin Ötesinde"nin yayımlanışının yüzüncü yılında, dünyadaki birçok psikanaliz derneği ve grubu bu çığır açan metin üzerine toplantılar düzenliyor ve kitaplar yayımlıyor. Üstelik bütün bunların ölümün tüm dünyada kol gezdiği Covid-19 salgını sırasında yapılması tartışmaların önemini daha da artırıyor. Ben de hem bu tartışmalara katılmak hem de Yapı Kredi Yayınları bünyesinde *Psikanaliz Defterleri* dizisiyle başlattığımız yayınlara katkıda bulunmak amacıyla *Freud'un Makara Oyunu* adlı elinizdeki küçük kitabı hazırladım.

Kaynak metin "Haz İlkesinin Ötesinde" ölüme fazlasıyla gönderme yapsa da *Freud'un Makara Oyunu*'nun okuyucuda "haz ilkesinin" berisinde yani yaşama dönük bir etkisi olmasını umuyorum.

Talat Parman, Kasım 2020

Freud'un Makara Oyunu*

ERNST'İN MAKARA OYUNU

Çocukların oyunlarıyla ilgili çeşitli kuramsal yaklaşımlar yakın bir tarihte *Imago*'da (V, 4) S. Pfeifer tarafından analitik açıdan incelenmiş ve açıklanmıştır; okurları bu çalışmalara yönlendirmekte yetineceğim. Bu kuramlar çocukların oyun etkinliklerinin nedenlerini ortaya koymaya çalışmakta ancak bunu yaparken ekonomik bakış açısı, haz alma ön plana çıkarılmamaktadır. Bu olguların tümünü ele almayı hedeflemesem de bir buçuk yaşındaki bir çocuğun kendi kendine yarattığı bir oyunun bana sunduğu fırsatı değerlendirmeye çalışacağım. Bu kısa süreli bir gözlem değildi, çünkü çocuk ve anne babasıyla aynı çatı altında birkaç hafta birlikte yaşadım ve sürekli olarak yinelenen bu gizemli oyunun anlamını keşfetmem için uzun bir süre geçmesi gerekti.¹

Sigmund Freud yüz yıl önce, 1920'de psikanaliz kuramının önemli unsurlarının değişmesine yol açan ve onun bugün bile üzerinde en çok tartışılan metinlerinden biri olan "Haz İlkesinin Ötesinde"yi yayımlar. Yazının girişten sonraki ikinci bölümünde sonradan "makara oyunu" olarak adlandırılacak olan çocuk oyununu anlatmaya yukarıdaki satırlarla başlar. Söz konusu çocuk onun ilk torunu olan Ernst'tir. Freud 1915 Eylülü'nde Hamburg'da oturan kızı Sophie'ye yaptığı

* Metindeki koyu harflerle belirtilmiş kavramlar ve adlar hakkındaki açıklamalar için kitabın sonundaki Kavramlar ve Adlar Sözlüğüne bakınız.

1 Sigmund Freud 1920, "Au delà du Principe de Plaisir", *OC*, XV, Fr. çev. J. Laplanche vd., PUF, Paris, 1996 içinde, s. 284.

bir ziyaret sırasında torununun oyunlarını gözlemlemiş ve aslında Mart 1919'da yazmaya başladığı ve iki yıl boyunca birçok kez yeniden ele aldığı metne 1920 ilkbaharında bu bölümü eklemiştir.

Çocuk zihinsel olarak hiç de erken gelişmiş değildi, bir buçuk yaş için anlaşılabilir bir iki sözcük söylüyor ve bunların yanı sıra çevresindekiler için anlam ifade eden birçok da ses çıkarıyordu. Anne babasıyla ve evdeki hizmetçiyle iyi bir ilişkisi vardı ve “uslu” karakterinden dolayı da çok takdir ediliyordu. Anne babasını geceleri rahatsız etmiyor, bazı eşyalara el sürmeme, bazı odalara girmeme yasaklarına titizlikle uyuyor ve özellikle annesi ondan uzun saatler boyunca uzak kaldığında hiç ağlamıyordu. Oysa onu emzirmiş ve hiçbir yabancıнын yardımı olmadan ona bakıp ve büyütmüş olan annesine şefkatle bağlıydı.²

Daha sonra psikanalist olacak olan Ernst psikanalizin kurucusu olan dedesine göre böyle bir çocuktan ve ünlü dede torununun oyunlarını gerçekten çok dikkatli bir biçimde incelemiştir:

Oysa bu uslu çocuğun bazen rahatsız edici de olabilen, eline aldığı nesnelere odanın uzak köşelerine kimi kez yatağın altına atmak gibi bir alışkanlığı vardı, sonra tüm oyuncaklarını bulmak ve bir araya getirmekte zorlanıyordu. Aynı anda ilgisinin ve aldığı doyumun göstergesi olan uzun bir o-o-o-o sesi çıkarıyordu; annesine ve gözlemciye göre bu yalnızca bir ünlem değildi ve “fort” sözcüğünü de ifade ediyordu.³

Gözlemci olan Freud'du ve kızının da onayıyla Ernst'in çıkardığı sesi yorumlamıştı. Bu bir ünlem yani yalnızca “türlü

2 S. Freud, *agy*, s. 284.

3 S. Freud, *agy*, s. 284-285.